

บทที่ 5

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องความตระหนักต่อสิ่งแวดล้อมของข้าราชการครูสังกัดกรมสามัญศึกษาในเขตควบคุมมลพิษ อำเภอหาดใหญ่จังหวัดสงขลา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความตระหนักต่อสิ่งแวดล้อม และปัจจัยที่มีผลต่อความตระหนักต่อสิ่งแวดล้อมของข้าราชการครูสังกัดกรมสามัญศึกษา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษามีจำนวน 260 ราย แต่สามารถเก็บข้อมูลได้มีจำนวน 230 ราย คิดเป็นร้อยละ 88.46 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดซึ่ง ได้แก่ ข้าราชการครูสังกัดกรมสามัญศึกษาจำนวน 6 แห่งคือ โรงเรียนหาดใหญ่วิทยาลัย โรงเรียนหาดใหญ่วิทยาลัย 2 โรงเรียนหาดใหญ่วิทยาลัยสมบูรณกุลกันยา โรงเรียนหาดใหญ่รัฐประชาสรรค์ โรงเรียนหาดใหญ่พิทยาคมและโรงเรียนหาดใหญ่เจริญราษฎร์วิทยา การเสนอข้อมูลการวิจัยแบ่งเป็น 2 ส่วนคือ 1) การเสนอข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามเป็นข้อมูลเชิงปริมาณ วิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/PC⁺ โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่ออธิบายปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยอื่นๆ เปรียบเทียบความตระหนักต่อสิ่งแวดล้อมของข้าราชการครูสังกัดกรมสามัญศึกษากับปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยอื่นๆที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยใช้การทดสอบค่าที และการวิเคราะห์การผันแปรทางเดียว หากความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่างๆเพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตระหนักต่อสิ่งแวดล้อมของข้าราชการครู ด้วยวิธีวิเคราะห์ความสัมพันธ์แบบไคสแควร์ (X^2 -test) 2) การเสนอข้อมูลจากการสัมภาษณ์ข้าราชการครูที่มีบทบาทด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อดูปัจจัยที่ส่งเสริมในบทบาทด้านสิ่งแวดล้อมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อบทบาทด้านสิ่งแวดล้อมจำนวน 8 ราย ผลการวิจัยสามารถสรุปได้ดังนี้

1. สรุปผลการวิจัย

1.1. ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ร้อยละ 60.0 เป็นเพศหญิง ร้อยละ 47.0 มีอายุระหว่าง 41-50 ปี ร้อยละ 88.3 มีการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 33.9 มีระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง 16-20 ปี ร้อยละ 73.0 อาศัยอยู่ในเขตอำเภอหาดใหญ่ ร้อยละ 31.7 มีรายได้ 20,000 บาทขึ้นไป ร้อยละ 98.3 มีตำแหน่งเป็นอาจารย์ปฏิบัติการสอน และร้อยละ 78.4 มีตำแหน่งเป็นอาจารย์ระดับ 2

1.2. ระดับความตระหนักต่อสิ่งแวดล้อม

การวัดระดับความตระหนักต่อสิ่งแวดล้อมผู้วิจัยได้วัดจาก ระดับความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ระดับการเห็นคุณค่าและประโยชน์ของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ร้อยละ 68.0 มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 61.7 มีระดับการเห็นคุณค่าและประโยชน์ของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับปานกลาง และร้อยละ 64.8 มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับปานกลาง

1.3. ปัจจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ร้อยละ 91.9 เคยรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ร้อยละ 85.3 มีการเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งได้แก่ ชมรมรักษาสีสิ่งแวดล้อม และชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติ ร้อยละ 65.5 มีเนื้อหาวิชาที่สอนที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม ร้อยละ 62.7 มีกระบวนการเรียนการสอนแบบบูรณาการการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ร้อยละ 59.8 มีหน้าที่อื่นที่รับผิดชอบทั้งในและนอกโรงเรียน ซึ่งเกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม เช่นการเข้าค่ายสิ่งแวดล้อม การพัฒนาคลองคูตะเภา ร้อยละ 16.9 รับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมจากสื่อโทรทัศน์

1.4. ปัจจัยที่มีผลต่อความตระหนักต่อสิ่งแวดล้อม

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความตระหนักต่อสิ่งแวดล้อมของข้าราชการครูสังกัดกรมสามัญศึกษาสามารถสรุปได้ดังนี้

1.4.1 ปัจจัยทางด้านการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่การศึกษาระดับปริญญาตรีและระดับปริญญาโทมี ความตระหนักมากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี

1.4.2 เนื้อหาวิชาที่สอน โดยพบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีเนื้อหาวิชาที่สอนที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม มีความตระหนักต่อสิ่งแวดล้อมมากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่ไม่มีเนื้อหาวิชาที่สอนที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม

1.4.3 หน้าที่อื่นที่รับผิดชอบ ที่เกี่ยวกับการดูแลสิ่งแวดล้อมทั้งในและนอกโรงเรียน (นอกเหนือการสอน) พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีหน้าที่อื่นที่รับผิดชอบที่เกี่ยวกับการดูแลสิ่งแวดล้อมทั้งในและนอกโรงเรียน (นอกเหนือการสอน) มีความตระหนักต่อสิ่งแวดล้อมมากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่ไม่มีหน้าที่อื่นที่รับผิดชอบที่เกี่ยวกับการดูแลสิ่งแวดล้อมทั้งในและนอกโรงเรียน (นอกเหนือการสอน)

1.5 กิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม ปัจจัยที่ส่งเสริม และปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อบทบาทด้านสิ่งแวดล้อมของข้าราชการครูสังกัดกรมสามัญศึกษา

ผลการสัมภาษณ์ข้าราชการครูที่มีบทบาทด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า กิจกรรมส่วนใหญ่ที่ข้าราชการครูดำเนินการคือ กิจกรรมการประหยัดพลังงาน (การใช้ไฟฟ้าและกระดาษ) โดยมีปัจจัยส่งเสริมบทบาทด้านสิ่งแวดล้อมคือ เงินสนับสนุนจากท้องถิ่นหน่วยงานรัฐวิสาหกิจ และชมรมผู้ปกครองและครู นโยบายของโรงเรียน ส่วนปัจจัยที่เป็นอุปสรรคคือบุคลากรของหน่วยงานขาดจิตสำนึก และช่วงเวลาในการทำกิจกรรมไม่เอื้ออำนวย

ส่วนกิจกรรมรักษารักษาบ้านเกิด รักษาโรงเรียน รักษาถิ่น การคัดแยกมูลฝอย จัดภูมิทัศน์ของโรงเรียน เป็นกิจกรรมที่มีปัจจัยส่งเสริมมาจาก นโยบายของโรงเรียน สถานที่ตั้งของโรงเรียน และมีปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อบทบาทด้านสิ่งแวดล้อมคือ ความล่าช้าของระบบราชการ การเบิกจ่ายเงินของราชการ และความขัดแย้งภายในองค์กร

ส่วนกิจกรรมการเติมออกซิเจนแก่น้ำก่อนปล่อยลงสู่แหล่งน้ำธรรมชาติ กิจกรรม 5ส ปลูกต้นไม้ ISO14001 เลี้ยงปลา และหนึ่งตะลุงแทรกการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเป็นกิจกรรมที่มีปัจจัยส่งเสริมมาจาก นโยบายของโรงเรียน ที่ตั้งและความชอบส่วนบุคคล แต่ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อบทบาทด้านสิ่งแวดล้อมคือการบังคับใช้ของทางโรงเรียนยังไม่สม่ำเสมอ ความขัดแย้งภายในองค์กร และขาดการสนับสนุนจากรัฐบาล

2.อภิปรายผล

จากการศึกษาครั้งนี้ทำให้ทราบถึงระดับความตระหนักต่อสิ่งแวดล้อมของข้าราชการครูสังกัดกรมสามัญศึกษาในเขตควบคุมมลพิษ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความตระหนักสามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

2.1 ระดับความตระหนักต่อสิ่งแวดล้อมของข้าราชการครู

ผู้วิจัยวัดความรู้ความเข้าใจ การเห็นคุณค่าประโยชน์และการมีส่วนร่วมในการสงวนรักษาทรัพยากรธรรมชาติไว้ใช้ประโยชน์ พบว่า ประชากรที่ศึกษาร้อยละ 65.0 มีความตระหนักต่อสิ่งแวดล้อมในระดับปานกลาง ซึ่งใกล้เคียงกับการศึกษาของศุภชัย ศรีภักย์วานิช (2452 : 101) ที่ศึกษาเรื่องความตระหนักของประชาชนต่อปัญหาขยะมูลฝอยที่เกิดจากการใช้กล่องโฟมบรรจุอาหารในเทศบาลตำบลหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ที่พบว่ากลุ่มตัวอย่างประมาณ 3 ใน 4 มีความตระหนักระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเนื่องจากส่วนราชการโดยเฉพาะเทศบาลได้มีมาตรการสร้างความตระหนักและจิตสำนึกให้แก่ประชาชนที่เกี่ยวกับการรักษาสิ่งแวดล้อม โดยการรณรงค์ประชาสัมพันธ์การจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม

2.2 ปัจจัยต่างๆที่มีความสัมพันธ์กับความตระหนักต่อสิ่งแวดล้อม

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความตระหนักต่อสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ระดับการศึกษา เนื้อหาวิชาที่สอน และหน้าที่อื่นที่รับผิดชอบ

2.2.1 **ระดับการศึกษา** พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาปริญญาตรีและปริญญาโทมีความตระหนักต่อสิ่งแวดล้อมมากกว่ากลุ่มที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี คือระดับการศึกษาที่แตกต่างกันจะมีความตระหนักต่อสิ่งแวดล้อมแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับศุภชัย ศราภยวาณิช (2542 : 104) ที่ศึกษาเรื่องความตระหนักของประชาชนต่อปัญหาที่เกิดจากการใช้กล่องโฟมบรรจุอาหารในเทศบาลตำบลหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายถึงอนุปริญญา จะมีความตระหนักต่อปัญหามลพิษที่เกิดจากการใช้กล่องโฟมบรรจุอาหารมากกว่ากลุ่มอื่น ซึ่งจรัญ พรหมอยู่ (2526 : 108) ได้กล่าวว่า การศึกษาเป็นการพัฒนาคนในด้านกายภาพ และสติปัญญาเพื่อให้ความประพฤติดี มีอารมณ์มั่นคง มีความเฉลียวฉลาด มีความรู้ความสามารถในการประกอบอาชีพ และการให้การศึกษาก็ถูกต้อง ย่อมนำไปสู่ความเป็นระเบียบของสังคม และช่วยป้องกันแก้ไขปัญหาสังคมต่าง ๆ เป็นอย่างดี

2.2.2 **เนื้อหาวิชาที่สอน** พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีเนื้อหาวิชาที่สอนที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมมีความตระหนักต่อสิ่งแวดล้อมมากกว่ากลุ่มที่มีเนื้อหาวิชาที่สอนที่ไม่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมซึ่งสอดคล้องกับพวงน้อย แสงจันทร์ (2539 : 102) ที่ศึกษาเรื่องบทบาทของครูประถมศึกษาในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกรณีศึกษาจังหวัดสงขลา โดยพบว่า ครูที่สอนวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตมีบทบาทมากกว่าครูที่สอนวิชาอื่น ซึ่งอาจเป็นเพราะว่าสิ่งแวดล้อมศึกษาเป็นวิชาที่ได้บูรณาการไว้ในวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นครูที่สอนวิชาที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมมีหน้าที่โดยตรงในการจัดกิจกรรมสิ่งแวดล้อมศึกษาในโรงเรียนจึงทำให้มีความตระหนักต่อสิ่งแวดล้อมมากกว่าครูที่สอนวิชาที่ไม่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม

2.2.3 **หน้าที่อื่นที่รับผิดชอบ** พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีหน้าที่อื่นที่รับผิดชอบซึ่งเกี่ยวข้องกับการดูแลสิ่งแวดล้อมมีความตระหนักต่อสิ่งแวดล้อมมากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีหน้าที่อื่นที่รับผิดชอบซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับการดูแลสิ่งแวดล้อม ซึ่งสอดคล้องกับ ปิ่นปิลันธน์ พรหมสุวรรณ (2544 : 131) ที่ศึกษาเรื่องบทบาทของวัดในการอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมในจังหวัดสงขลา พบว่า บุคคลที่มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกันมีบทบาทในการอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการดูแลสิ่งแวดล้อมไม่ว่าระดับการปฏิบัติและสนับสนุนกิจ

กรรมหรือเข้าร่วมวางแผนตัดสินใจในกิจกรรม ย่อมก่อให้เกิดความตระหนักและทัศนคติที่ดีต่อสิ่งแวดล้อม

2.3 ปัจจัยต่างๆที่ไม่มีความสัมพันธ์กับความตระหนักต่อสิ่งแวดล้อม

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความตระหนักต่อสิ่งแวดล้อม ได้แก่ เพศ อายุ ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง เขตที่อยู่อาศัย ระยะเวลาที่อยู่ในเขตควบคุมมลพิษ รายได้ ตำแหน่ง การเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อสิ่งแวดล้อม กระบวนการการเรียนการสอนแบบบูรณาการการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม

2.3.1 เพศ พบว่า ไม่มีความสัมพันธ์กับความตระหนักต่อสิ่งแวดล้อมของข้าราชการครูซึ่งสอดคล้องกับจินตนา จินากุล (2540 : 79) ที่พบว่า เพศของนักเรียนมัธยมศึกษาในเขตควบคุมมลพิษอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ไม่ก่อให้เกิดความแตกต่างในเรื่องของความตระหนักต่อปัญหาสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากข้าราชการครูเพศชายและข้าราชการครูเพศหญิงมีโอกาสรับรู้เท่ากันทำให้ความตระหนักต่อสิ่งแวดล้อมไม่แตกต่างกัน ซึ่งขัดแย้งกับงานวิจัยของสมสกุล บัณฑิตกุล (2531 : 3) ศึกษาพบว่าครูเพศชายและครูเพศหญิงมีบทบาทในการส่งเสริมการรักษาความสะอาดของนักเรียนแตกต่างกัน

2.3.2 อายุ พบว่า ไม่มีความสัมพันธ์กับความตระหนักต่อสิ่งแวดล้อมของข้าราชการครูซึ่งสอดคล้องกับเทียนชัย ให้ศิริกุล (2537 : 36) พบว่าอายุไม่มีความสัมพันธ์กับบทบาทในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

2.3.3 ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง พบว่า ไม่มีความสัมพันธ์กับความตระหนักต่อสิ่งแวดล้อมในประชากรที่ศึกษา ทั้งนี้อาจเป็นผลเนื่องมาจากบุคลากรในโรงเรียนแม้จะดำรงตำแหน่งมานาน หากแต่ไม่รู้คุณค่า ไม่มีความรู้ความเข้าใจและเห็นคุณค่าสิ่งแวดล้อมย่อมไม่มีความตระหนักต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของชัยโรจน์ ธนะสันติ (2535 : 122) พบว่าระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งแตกต่างกันมีผลให้การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

2.3.4 เขตที่อยู่อาศัย พบว่า ไม่มีความสัมพันธ์กับความตระหนักต่อสิ่งแวดล้อมของข้าราชการครู ทั้งนี้เป็นผลเนื่องจาก ข้าราชการครูที่อยู่นอกเขตควบคุมมลพิษ และในเขตควบคุมมลพิษ แต่โรงเรียนตั้งอยู่ในเขตควบคุมมลพิษ จึงเห็นได้ และรับรู้ถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมทุกวันเช่นกัน จึงทำให้ข้าราชการครูมีความตระหนักต่อสิ่งแวดล้อมไม่แตกต่างกัน ซึ่งขัดแย้งกับผลการศึกษาของเสน่ห์ พบพาน (2528 : 85) พบว่าภูมิภาคนาที่อยู่อาศัยต่างกันก่อให้เกิดความแตกต่างกันในเรื่องความตระหนักเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อม

2.3.5 **ระยะเวลาที่อยู่ในเขตควบคุมมลพิษ** พบว่า ไม่มีความสัมพันธ์กับความตระหนักต่อสิ่งแวดล้อมของข้าราชการครู ซึ่งขัดแย้งกับเสนต์ พบพาน (2528 :85) ที่พบว่า ระยะเวลาที่อยู่อาศัยที่แตกต่างกันก่อให้เกิดความแตกต่างกันในเรื่องของความตระหนักเกี่ยวกับน้ำเสียอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

2.3.6 **รายได้** พบว่า ไม่มีความสัมพันธ์กับความตระหนักต่อสิ่งแวดล้อมของข้าราชการครูซึ่งสอดคล้องกับ ธนวรรค์ แดงแสง (2540 : 1) ที่พบว่ารายได้ไม่มีผลต่อความตระหนักที่มีต่อการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมโบราณสถานพระนครคีรี

2.3.7 **ตำแหน่ง** พบว่า ไม่มีความสัมพันธ์กับความตระหนักต่อสิ่งแวดล้อมของข้าราชการครูทั้งนี้อาจเป็นเพราะตำแหน่งที่แตกต่างกันไม่ได้เป็นอุปสรรคต่อความตระหนักต่อสิ่งแวดล้อมแต่ขึ้นอยู่กับ การเห็นคุณค่า จิตสำนึก และการปฏิบัติของแต่ละบุคคล ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ เพ็ญศรี รัตนะ (2536 : 110) ซึ่งพบว่า ตำแหน่งเป็นปัจจัยที่ไม่มีความสัมพันธ์กับบทบาทในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมของกรมพัฒนาชุมชนจังหวัดอุบลราชธานี

2.3.8 **การเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อสิ่งแวดล้อม** พบว่า ไม่มีความสัมพันธ์กับความตระหนักต่อสิ่งแวดล้อมของข้าราชการครู ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ กลุ่มตัวอย่างเป็นกลุ่มที่มีภาระงานที่ต้องรับผิดชอบมาก ไม่มีเวลา และมีการเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อสิ่งแวดล้อมเพียงเพื่อสนองตอบนโยบายของโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลการสัมภาษณ์ข้าราชการครูที่มีบทบาทด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า กิจกรรมเพื่อสิ่งแวดล้อมหลายๆกิจกรรมที่เป็นนโยบายของโรงเรียน เช่น การคัดแยกมูลฝอย กรองน้ำก่อนดื่ม 5 ส และกิจกรรม ISO14001 แต่ขัดแย้งกับผลการวิจัยของเทียนชัย ให้ศิริกุล (2533 : 77) พบว่า การเข้าร่วมในกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมีความสัมพันธ์กับบทบาทต่อสิ่งแวดล้อมของประชาชน

2.3.9 **กระบวนการเรียนการสอนแบบบูรณาการการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม** พบว่า ไม่มีความสัมพันธ์กับความตระหนักต่อสิ่งแวดล้อม

2.3.10 **การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม** พบว่าไม่มีความสัมพันธ์กับความตระหนักต่อสิ่งแวดล้อมของข้าราชการครู ทั้งนี้อาจเป็นเพราะพฤติกรรมส่วนบุคคลในการรับข้อมูลข่าวสารนั้นซึ่งสอดคล้องกับ อาคม หนูเหมื่อน (2544 : 62) ที่พบว่า การรับรู้ข่าวสารไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการจัดการมูลฝอยติดเชื้อของบุคคลากรประจำโรงพยาบาลชุมชนในจังหวัดสงขลา

2.4 **กิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม ปัจจัยที่ส่งเสริม และปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อบทบาทด้านสิ่งแวดล้อมของข้าราชการครูสังกัดกรมสามัญศึกษา**

จากการสัมภาษณ์ข้าราชการครูที่มีบทบาทด้านสิ่งแวดล้อม จำนวน 8 ท่าน สามารถสรุปได้ว่าในด้านสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรมนั้นข้าราชการครูทั้ง 8 ท่าน มีความแตกต่างกันไม่มากนัก

เนื่องจากลักษณะของงานคล้ายคลึงกัน และอยู่ในเขตภูมิภาคเดียวกัน ซึ่งมีลักษณะทางสังคม เศรษฐกิจและวัฒนธรรมตลอดจนภูมิอากาศที่ไม่แตกต่างกันมากนัก แต่ปัจจัยที่ทำให้บทบาทต่อสิ่งแวดล้อมแตกต่างกันขึ้นอยู่กับปัจจัยเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมสรุปและอภิปรายผลได้ดังนี้

2.4. ปัจจัยที่ส่งเสริมบทบาทด้านสิ่งแวดล้อม

2.4.1.1 นโยบายของโรงเรียน

นโยบายของโรงเรียนส่งเสริมให้มีกิจกรรม โครงการคัดแยกมูลฝอย ชมรมรักษ้ำบ้านเกิด รักษาโรงเรียน รักษาคน การประหยัดพลังงาน (การใช้ไฟฟ้าและกระดาษ) กรองน้ำก่อนดื่ม เดิมออกซิเจน แก่น้ำก่อนปล่อยสู่แหล่งน้ำธรรมชาติ จัดภูมิทัศน์ของโรงเรียน กิจกรรม 5ส ISO 14001 สิ่งแวดล้อมแทรกในบทเรียน ปลูกต้นไม้ เพื่อส่งเสริมให้บุคคลากรทุกฝ่ายในโรงเรียนมีจิตสำนึก และความตระหนักด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายหลักของรัฐบาลโดยเฉพาะการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งสาระสำคัญของนโยบาย และแผนส่งเสริม และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2540 ที่ต้องการเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ โดยการร่วมมือทั้งภาครัฐ องค์กรเอกชน และประชาชน ส่งเสริมการสร้างจิตสำนึก และจิตวิญญาณด้านอนุรักษ์ และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมให้แก่ประชาชน เพื่อเกิดการประสานแนวคิดด้านการพัฒนา และการอนุรักษ์ให้ไปในทิศทางเดียวกับแนวทางการพัฒนาแบบยั่งยืน

2.4.1.2 เงินสนับสนุนจากท้องถิ่น หน่วยงานราชการ รัฐวิสาหกิจและชมรมผู้ปกครองและครู

โครงการคัดแยกมูลฝอย ได้รับเงินสนับสนุนจากชมรมผู้ปกครองและครู จากแม่ค้าจำหน่ายอาหารในโรงเรียน นอกเหนือจากเงินงบประมาณประจำปีของโรงเรียนเพื่อซื้อถังขยะวางตามจุดต่างๆในโรงเรียน ส่วนกิจกรรมการจัดภูมิทัศน์โรงเรียนนอกจากได้รับเงินสนับสนุนจากชมรมผู้ปกครองและครูสำหรับค่าจ้างแรงงานแล้ว ยังได้รับบริจาคต้นไม้จากบริษัทเอกชนที่เป็นสมาชิกของชมรมผู้ปกครองและครูเพื่อจัดสวนหย่อมในโรงเรียน นอกจากนี้กิจกรรมการเลี้ยงปลาหับทิมนอกจากได้รับงบประมาณสนับสนุนจากกรมสามัญศึกษาเพื่อการพัฒนาโรงเรียนที่ตั้งใหม่แล้วยังได้รับการสนับสนุนทางวิชาการ การเลี้ยงปลา รวมทั้งค่ายา ค่าอาหาร จากบริษัทซีพี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพวงน้อย แสงจันทร์ (2539 : 104) ที่ศึกษาเรื่องบทบาทของครูประถมศึกษาในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กรณีศึกษา จังหวัดสงขลา พบว่า งบประมาณเป็นปัจจัยสนับสนุนในการจัดกิจกรรมสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนประถมศึกษา นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ โชติ กัลยาณมิตร (2525 : 27) ได้กล่าวว่ องค์กรที่ได้รับการดูแลจากชุมชน ย่อมเป็น

องค์กรที่มีการพัฒนาและเป็นแบบอย่างที่ดีสามารถทำประโยชน์ในการพัฒนาท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.4.1.3 ที่ตั้ง

ชมรมรักษบ้านเกิด รักษาโรงเรียน รักษาคน มีทำเลที่ตั้งที่อยู่ใกล้กับแหล่งพรุและแหล่งน้ำธรรมชาติ ที่เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ตามธรรมชาติ ชมรมจึงจัดตั้งขึ้นเพื่อเฝ้าระวังรักษาป่าพรุให้คงสภาพอยู่อย่างเดิม กิจกรรมเดิมออกซิเจนแก่น้ำก่อนปล่อยสู่แหล่งน้ำธรรมชาติ มีทำเลที่ตั้งที่มีพื้นที่เพียงพอสำหรับรองรับน้ำที่ใช้แล้ว เพื่อเติมออกซิเจนก่อนปล่อยสู่แหล่งน้ำธรรมชาติ สำหรับกิจกรรมการเลี้ยงปลาทักทิม มีทำเลที่ตั้งที่เป็นเหมืองแร่เก่าปล่อยทิ้งไว้ เมื่อมีโรงเรียนมาตั้งแหล่งน้ำนี้จึงถูกยกให้เป็นของโรงเรียนและใช้ประโยชน์ร่วมกันกับชุมชน โรงเรียนจึงนำมาเลี้ยงปลาทักทิม โดยให้ชุมชนได้มีเลี้ยงด้วย จะเห็นว่าเป็นการใช้ประโยชน์ของทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของปีนปิลันท์ พรหมสุวรรณ (2544 : 133) ซึ่งพบว่าที่ตั้งที่ดียอมเป็นปัจจัยที่ส่งเสริมต่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมของวัด

2.4.2 ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อบทบาทด้านสิ่งแวดล้อม

2.4.2.1 จิตสำนึก

ถึงแม้ว่ากิจกรรม โครงการคัดแยกมูลฝอย ชมรมรักษบ้านเกิด รักษาโรงเรียน รักษาคน การประหยัดพลังงาน (การใช้ไฟฟ้าและกระดาษ) กรองน้ำก่อนดื่ม เติมออกซิเจนแก่น้ำก่อนปล่อยลงสู่ธรรมชาติ และกิจกรรมการปลูกต้นไม้ จะมีปัจจัยที่สนับสนุนทั้งนโยบายของโรงเรียน เงินสนับสนุนจากท้องถิ่น หน่วยงานราชการ รัฐวิสาหกิจและชมรมผู้ปกครองและครู และที่ตั้งที่เหมาะสมแต่มีปัจจัยที่เป็นอุปสรรคคือ จิตสำนึกของบุคลากรยังมีน้อยอยู่ จำเป็นต้องสร้างจิตสำนึกตามแนวคิดการสร้างจิตสำนึกให้เกิดขึ้นเพื่อรักษาสภาพแวดล้อม (สุรเชษฐ์ ชีระมณี ,2534 : 6) คือ กำหนดข้อควรปฏิบัติ ได้แก่การกำหนดหลักเกณฑ์เป็นข้อๆ ที่ควรปฏิบัติในการรักษาสภาพแวดล้อม ทำการอบรมและทบทวนข้อควรปฏิบัติบ่อยๆจนเกิดความเคยชินในการปฏิบัติซึ่งทำให้เกิดการสร้างจิตสำนึกที่สอดคล้องกับการปฏิบัติและจัดสภาพแวดล้อมทางด้านกายภาพให้เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติ

2.4.2.2 การปฏิบัติยังไม่สม่ำเสมอ และเวลาจำกัด

กิจกรรมโครงการคัดแยกมูลฝอย การประหยัดพลังงาน (การใช้ไฟฟ้าและกระดาษ) กิจกรรม 5ส ISO40001 และกิจกรรมสิ่งแวดล้อมแทรกในบทเรียน มีปัจจัยที่เป็นอุปสรรคคือการปฏิบัติยังไม่สม่ำเสมอ และเวลาจำกัด โดยเฉพาะกิจกรรมหรือชมรมซึ่งมีอยู่ในคาบเรียนสัปดาห์ละ 1 ครั้ง เมื่อครบเทอมจะได้เรียนเต็มที่เพียง 16 คาบ แต่บางครั้งในวันที่มีคาบชมรมหรือกิจกรรมจะมีกิจกรรมอื่นเข้ามาแทรกเช่น การแข่งขันกีฬา การเข้าค่ายลูกเสือ-เนตรนารี หรือตรงกับวันหยุด

นักช้ตฤกษ์ ทำให้การปฏิบัติกิจกรรมไม่สม่ำเสมอและไม่ต่อเนื่อง นอกจากนี้กิจกรรม ชมรมรักษบ้านเกิด รักษาโรงเรียน รักษาคนและกิจกรรมสิ่งแวดล้อมแทรกในบทเรียน มีปัจจัยที่เป็นอุปสรรคด้านเวลาทั้งนี้เพราะข้าราชการครูแต่ละคนมีหน้าที่หลักและหน้าที่พิเศษรับผิดชอบด้วย เช่น งานด้านการเงิน งานพัสดุ งานด้านพยาบาล งานสหกรณ์โรงเรียน ทำให้ไม่มีเวลาในการจัดกิจกรรมสิ่งแวดล้อมอย่างเต็มที่ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของพวงน้อย แสงจันทร์ (2539 : 104) ซึ่งพบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการจัดกิจกรรมสิ่งแวดล้อมของครูประถมคือ ไม่มีเวลาในการจัดกิจกรรม

2.4.2.3 น้ำเสียจากชุมชน

กิจกรรมการเลี้ยงปลา มีน้ำเสียจากชุมชนใกล้เคียงซึ่งเป็นโรงงานของบริษัทรับซื้อน้ำยาง โดยโรงงานแห่งนี้แอบปล่อยน้ำเสียจากบ่อพักน้ำ ลงสู่แหล่งน้ำธรรมชาติในเวลากลางคืนทำให้ไหลสู่แหล่งน้ำที่เลี้ยงปลาของโรงเรียนบางครั้งทำให้ปลาตายเนื่องจากขาดออกซิเจน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพงศ์นรินทร์ ปราบนคร (2543 : 6) พบว่ากระบวนการผลิตยางพาราก่อให้เกิดปัญหาน้ำเสียและมีปัญหากลิ่นเหม็น กระบวนการที่จะบำบัดน้ำเสียของโรงเรียนจะต้องมีการควบคุมอย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ เพื่อป้องกันปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้น

2.4.2.4 ความขัดแย้งในองค์กรและโรงเรียนตั้งใหม่

กิจกรรม การจัดภูมิทัศน์ของโรงเรียน และกิจกรรมการเลี้ยงปลา มีความขัดแย้งในองค์กรระหว่างข้าราชการครูระดับผู้บริหารและระดับปฏิบัติการเรื่องความไม่โปร่งใสของการเบิกจ่ายเงินงบประมาณของผู้บริหาร ทำให้ครูในโรงเรียนรวมตัวกันเพื่อร้องเรียนไปยังกรมสามัญศึกษา อธิบดีกรมสามัญศึกษาจึงตั้งคณะกรรมการตรวจสอบผู้บริหารปรากฏว่าผู้บริหารมีหลักฐานการเบิกจ่ายเงินชัดเจนและหลุดพ้นข้อกล่าวหา ทำให้ครูที่รวมตัวกันร้องเรียนไม่พอใจและไม่ให้ความร่วมมือต่อกิจกรรมต่างๆ ส่งผลให้การจัดภูมิทัศน์ของโรงเรียนเกิดความล่าช้าและค้างอยู่ ส่วนกิจกรรมการเลี้ยงปลาโครงการ 3 ยังไม่ได้เริ่มต้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพรพิตรา อุ่นภิรมย์ (2544 : 202) ที่ศึกษาเรื่องบรรยากาศองค์กรกับข้อบกพร่องในระบบการจัดการสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน กรณีศึกษาโรงเรียนหาดใหญ่วิทยาลัย อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา พบว่า ความขัดแย้งในองค์กรได้ส่งผลต่อการดำเนินงานระบบการจัดการสิ่งแวดล้อมในภาพรวมด้วย

2.4.2.5 ขาดงบประมาณสนับสนุน

กิจกรรมนั่งตะลุงแทรกการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เป็นกิจกรรมการละเล่นพื้นบ้านทางภาคใต้ที่สอดแทรกเนื้อหาการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในเรื่องที่เล่นด้วย เป็นกิจกรรมที่เกิดจากความชอบส่วนบุคคล และตั้งชมรมนั่งตะลุงขึ้นในโรงเรียนและถ่ายทอดให้แก่นักเรียนผู้ที่สนใจ เมื่อโรงเรียนมีงานจะมีการเล่นนั่งตะลุงของชมรมนั่งตะลุงด้วย ชมรมนั่งตะลุงจำเป็นต้องใช้เงินเพื่อการซื้ออุปกรณ์และเครื่องดนตรี แต่ทางโรงเรียนไม่มีงบประมาณสำหรับชมรมเนื่องจากงบประมาณที่ทาง

โรงเรียนได้รับต้องนำไปใช้ในส่วนอื่นที่สำคัญกว่าทำให้กิจกรรมชมรมหนึ่งตระกูลบรรลุผลได้น้อย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพวงน้อย แสงจันทร์ (2539 : 104) พบว่า ในการจัดกิจกรรมใด ๆ ก็ตาม สิ่งที่เป็นปัจจัยสำคัญ คือ งบประมาณ ถ้าหากขาดงบประมาณก็จะทำให้กิจกรรมนั้นบรรลุผลได้น้อย

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยครั้งนี้มีข้อเสนอแนะเพื่อเพิ่มความตระหนักต่อสิ่งแวดล้อมดังนี้

ข้อเสนอแนะต่อนโยบายของโรงเรียน

1. โรงเรียนควรมีนโยบายสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนให้มากขึ้น เพื่อร่วมมือกันสนับสนุนให้มีการจัดกิจกรรมเพื่อสิ่งแวดล้อม ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
2. โรงเรียนควรมีนโยบายให้ครูแต่ละหมวดวิชามีการสอดแทรกเนื้อหาสิ่งแวดล้อมให้แก่นักเรียนเพื่อสร้างความตระหนักต่อสิ่งแวดล้อมให้แก่นักเรียน
3. โรงเรียนควรมีนโยบายส่งเสริมให้ข้าราชการครู ได้เข้าร่วมกิจกรรมเพื่อสิ่งแวดล้อมในรูปแบบการอบรมสัมมนาอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะต่อครู

1. ครูควรเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อสิ่งแวดล้อมทั้งในโรงเรียนและชุมชนอย่างต่อเนื่อง
2. ครูควรแทรกการสอนสิ่งแวดล้อมในบทเรียนเพื่อสร้างความตระหนักต่อสิ่งแวดล้อมแก่นักเรียน
3. ครูควรติดตามข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตระหนักต่อสิ่งแวดล้อมในเขตพื้นที่อื่น เช่น เขตทะเลสาบสงขลา
2. ควรมีการวิจัยประสิทธิภาพของกิจกรรมเพื่อสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่ในโรงเรียนต่อการส่งเสริมความตระหนักต่อสิ่งแวดล้อม
3. ควรทำการวิจัยความตระหนักต่อสิ่งแวดล้อมของครูสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน